

Konsultacije sa lokalnom zajednicom o osnivanju REKOM

Livno, Bosna i Hercegovina

9. maj 2009.

Na konsultacijama koje je organizirao Centar za građansku suradnju iz Livna bilo je 16 učesnika iz Livna, Glamoča i Grahova, predstavnika nevladinih organizacija, medija i udruženja žrtava, kao i jedan predstavnik međžlisa islamske zajednice iz Livna. Uvodničari su bili Vehid Šehić (Forum građana Tuzle, BiH), Eugen Jakovčić (Documenta, Hrvatska) i Aleksandar Trifunović (Medijski projekat *Buka*, BiH). Prilog o skupu objavljen u Dnevnom listu.

Učesnici su u većem broju podržali inicijativu REKOM.

Pozdravljam ovu Inicijativu i ja sam za to da se formira ovakvo jedno tijelo ali da ne bude u [da ne traje do] beskonačnosti. (Himzo Zlatarević, Udruženje logoraša Glamoča, BiH, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Došao je momenat, pazite, udružile se žrtve, najpogođenije žrtve. Kada se još više, veći broj žrtava raznih profila udruži -jer je zločin prema civilu, prema djetetu bilo ko da ga je učinio, na bilo kom prostoru - to je šansa da ovi koji su ga činili budu zbijeni uza zid. (...) Mislim da je veoma bitan momenat ohrabriti te najteže žrtve da se one ujedine u svemu tome, a jesu već, počelo je to, ohrabriti ih u tom smislu da one istraju i kod ovakvih ovih inicijativa. (Ale Kamber, Avaz, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Potrebno je izabrati najbolje ljude za članove REKOM.

*U ove komisije zaista treba birati ljude poštene. Naučnike, istoričare, ostavite se svih ratnika koji se busaju jer svaki taj ratnik ima svoje viđenje. On brani sebe. A od pamtivijeka je rečeno da onaj ko je vodio rat taj ne može voditi mir. Mi smo najbolji dokaz u ovoj BiH jer tih ratnika, od opštinskih struktura pa do ministara, policije, parlamenta, bogami, veliki dio njih vuku strašne repove koje nikad neće oprati. (Hajro Gromilić, dnevni list *Oslobođenje*, BiH, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)*

Žrtve su izgubile povjerenje u pravdu.

Niko nikoga nije zovnuo na sud da kaže na sudu i ljudi su se jednostavno odrekli više toga, neće više o tome da razgovaraju. Razumijete? I šta sada da mi radimo? Kako da pokrenemo, da probudimo svijest kod tih ljudi da ponovo stupe i da kažu ono što su pričali. (...) Nigdje tih dokumenata, tih izjava nema. Jesu li ovdje pohranjene u javnom tužilaštvu ja ne znam. A ne znam ni koji je put da bi mi mogli stupiti u kontakt sa tim javnim tužilaštvom u Livnu da pitamo jesu li ti dokumenti tu. (Himzo Zlatarević, Udruženje logoraša Glamoča, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Pravde nema za zločince. Pa nema je u ovom ratu, pa nema je u onom ratu, pa znači neće je. Hej ljudi moji živimo u iluzijama neće je biti nikada a znaj ono što će ti se stalno ponavlja da ti tvoj

prvi komšija s kojim si dijelio dobro, zlo, zadnju koricu kruha dođe sutra da te zakolje. Je li se neki pojavi tamo koji će ovaplotiti njegove misli, zbiti u jednu tačku evo njega kakav prijatelj, kakav kum. To su ljudi čini mi se na ovim prostorima ovome ratu zahvaljujući definitivno u sebi prelomili. (Nurka Bašić, Udruga Teledom Glamoč, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Žrtve treba maksimalno ohrabriti da istraju u ovom procesu.

I mislim da je veoma bitan ovaj momenat ohrabriti te najteže žrtve da se one ujedine u tome svome, a jesu već, počelo je to, ohrabriti ih u tom smislu da one istraju i ovakvih ovih inicijativa i to. I, za normalna čovjeka je moralna kazna teža nego pravna. (Ale Kamber, dnevni list Avaz, BiH, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Potrebno je zabilježiti svedočenja o stradanjima da nikada ne budu zaboravljena.

Zalažem se da bar, da poradimo sve koliko je moguće evo ovako da i ovakvi svjedoci znaju da će to njegovo svjedočenje barem ostati negdje zabilježeno i zapisano. (...) Zbog toga se zalažem za ovaj posao. (Nurka Bašić, Udruga Teledom Glamoč, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Zadaća svih nas je da, kao što ste ovdje sada svjedočili, aktivistima koji budu obučeni za prikupljanje činjenica za istragu kažete te svoje priče. Obitelji stradalih u ovom ratu, obitelji nestalih, žrtve zločina, logoraši, silovane žene, za koje se zna, za koje se ne zna, maltretirana djeca, svi oni trebaju pričati svoju priču. Na izvjestan način kada počnu pričati tu svoju priču, tu svoju ispovijest, to je za njih na neki način ujedno i moralna satisfakcija. (...) Dakle, kada žrtve umiru sa njima umire i priča. Pa da ne bi umrla priča evo uputili smo se i upustili smo se u ovakav težak posao. (Željka Mihaljević, Lokalni radio, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

REKOM treba da ima ovlaštenja da intervjuira svaku osobu koja može pomoći u prikupljanju dokaza o zločinima.

Komisija bi naprosto trebala biti i svojevrsno istražno tijelo koje ima ovlasti intervjuirati svakoga tko može na neki način pružiti relevantne informacije, koje može također prikupiti dokaze o zapravo institucijama i pojedincima i njihovoj ulozi u ratovima i svemu onome što se događalo. (Eugen Jakovčić, Documenta, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Treba podići zajednički spomenik svim civilnim žrtvama u Bosni i Hercegovini.

Zašto ne podići u BiH negdje na nekom mjestu, bilo gdje na neutralnom terenu, čak pored svih ovih spomenika jedan zajednički spomenik svim žrtvama civilnog, civilnim žrtvama. (Ale

Kamber, dnevni list *Avaz*, BiH, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Jedan učesnik je izrazio sumnju da će biti moguće postići zajedničku istinu svih stradalih u Bosni.

Skeptik sam što se tiče formiranja komisije jer, kao što i vas trojica sjedite tu, kao što i predsjedništvo sjedi u nas gore tako će i komisija sjediti. Imaćemo trojicu ljudi, imaćemo tri istine, po meni ćete imati tri istine. I ovo što ja mogu govoriti neko će kazati da to nekako podijelimo na tri pa da vidimo koja je to istina, gdje sam ja to došao sa istinom. (Sead Delalić, Udruženje logoraša *Livno*, BiH, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Žrtve i zločince ne treba „etiketirati“ nacionalnom pripadnošću jer svako ima svoje ime i prezime i svoj matični broj.

Žrtve i zločinci imaju ime i prezime, čak i matični broj. Nećemo ih etiketirati nacionalnim predznakom nego ćemo ih samo etiketirati kao zločince. (...) Zločince treba imenovati imenom i prezimenom, ako se zna, isto tako i žrtve njihove jer se zna. (Jozo Vidović, Udruga obitelji poginulih branitelja podružnice *Livno*, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Zadatak svih treba da bude sprječavanje prenošenja mržnje na nove generacije.

Naša je zadaća, ne samo onih koji su po vokaciji pedagozi nego i svih ljudi dobre volje, čiste duše da učimo djecu da nam ne pjevaju pjesme mržnje. To bi bila zadaća svih nas. Jer oni i ne pjevaju te pjesme mržnje zato što ta mržnja izlazi iz njihova srca, oni to ništa ne znaju, ništa ne znaju a mi zaratimo s njima, a onaj ko zarati s mladošću izgubiće budućnost svoju. (Anto Mišković, Centar za građansku suradnju, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)

Potrebno je identifikovati sve zločince jer je to moralna satisfakcija žrtvama.

Sušтина je detektovati zločinca i ako ništa, tu moralnu satisfakciju dati žrtvi. (...) Žrtve nema manje i veće. Svaka je žrtva jednaka. Pred Bogom smo svi jednaki tako da bi trebala bit svaka žrtva jednaka. Posebno ako se radi o civilu, starcu ili djetetu. (Mirsad Cero, Medžlis islamske zajednice *Livno*, Lokalne konsultacije s civilnim društvom, Livno, BiH, 9. maj 2009.)